

ESTRADA XONANDALIGIDA O'QUVCHI TALABANING O'G'IL BOLA VA QIZ BOLA OVOZNING KREATIVLIGI

O'zbekiston Davlat Konservatoryasi xuzuridagi Botir Zokirov nomidagi estrada San'ati

Instituti 4 bosqich talabasi

Rustamova Nafisa Ravshan qizi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada estrada xonandaligida talabalarovozining kreativligi haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *Estrada xonandaligi, musiqiy janr, klassika, vokal ijrochiligi, , musiqiy nolalar.*

Ma'lumki mustaqil davlatimizning kelajagi bo'lmish o'sib kelayotgan yosh avlodni har tomonlama komil inson etib tarbiyalashga jiddiy e'tibor berilmoqda. «Ta'lim to'g'risida»gi qonun hamda «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi»da yangi pedagogik texnologiya asosida ta'lim-tarbiya berish, ularni hozirgi zamon talabiga to'la javob beradigan etuk mutaxassislar qilib tayyorlash ko'zda tutilgan.

Rivojlanib borayotgan musiqiy madaniyatimizda estrada vokal ijrochiligi san'ati alohida o'rin tutadi. Estrada vokal ijrochiligi musiqasi bugungi kunda nafaqat san'at turi, balki ijtimoiy-madaniy hodisadir. U o'zining ifodaliligi, harakat va ritm bilan bevosita bog'liqligi, sahna timsolining rang-barangligi, asarlarning ancha sodda va hissiy tuzilishi bilan tinglovchilarni o'ziga tortadi. Zamonaviy estrada vokal musiqasi nafaqat garmonik, melodik va ritmik o'ziga xosligi bilan, balki o'ziga xos aranjirovka qonuniyatlari bilan ham ajralib turadi. Shu bois, estrada vokal ijrochilariga talab ortib bormoqda. Estrada vokal san'ati talabalar va o'smirlarning manfaatlariga to'liq mos keladi. Estrada xonandaligi guruhi talabalar darslarida har qanday muhitda, shu jumladan sahnada ham to'g'ri qo'shiq aytishni, chiroyli raqsga tushishni, o'zlarini erkin his qilishni o'rganadilar. Estrada vokal darslari talabaga do'stlar va hamkasblar davrasida muloqot qilish qobiliyatini rivojlantirish, dunyo va odamlar haqidagi g'oyalarini kengaytirish, ijtimoiy moslashuv jarayonini osonlashtirishga yordam beradi. Estrada vokal ijrochiligi bugungi kunda yosh avlodni musiqa san'atiga ommaviy jalb etish, pedagogika va psixologiya fanining ustuvor vazifalaridan biri – bolalar ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishni hal etishning asosiy shakllaridan biri hisoblanadi. Aynan ijodiy qobiliyatlar ongning kuzatish, taqqoslash, tahlil qilish kabi ko'plab qobiliyatlarni kengaytirishga zamin yaratadi. Zamonaviy estrada xonandaligi o'zida akademik xonandaligi va an'anaviy xonandaligi texnikasini, shuningdek, estradaga xos bo'lgan bir qancha o'ziga xos texnikalarni birlashtiradi. Estrada xonandaligining akademik va an'anaviy xonandaligidan asosiy farqi xonandaning maqsad va vazifalaridadir. Qizig'i shundaki, estrada xonandaligi akademik xonandaligidan nafaqat ijro uslubi, fonatsiya usullari, balki texnik vositalardan foydalanish bilan ham farqlanadi. Bu

mikrofon bilan musiqiy saundtrekka yakkaxon yoki ansambl kuylash bo'lib, konsert estrada chiqishlarini sahnalashtirish bilan bevosita bog'liq.

Talabalarining estrada qo'shiqchiligida ovozi ijdokkorligini baholashga kelganda, bir nechta omillarni hisobga olish kerak.

1. Ovoz diapazoni: Talabaning o'z ovozi ichida pastdan baland notalargacha bo'lgan turli diapazonlarni o'rganish qobiliyati estrada qo'shiqchiligida ularning ijdokkorligini namoyish qilishi mumkin.

2. Ohang va tembr: Talaba ovozi o'ziga xos sifati va rangi uning ijodiga hissa qo'shishi mumkin. Turli ohanglar va tembrlar bilan tajriba o'tkazish ularga o'ziga xoslik va uslubni ifodalashga yordam beradi.

3. Vokal texnikasi: O'z qo'shiqlarida vibrato, falsetto, yugurish va riff kabi turli xil vokal texnikasini qo'llay oladigan talabalar pop musiqasida o'z ijodlarini namoyish etadilar.

4. Tarlqin: Talabaning qo'shiqni talqin qilish va yetkazib berish usuli ularning ijdokkorligini namoyish qilishi mumkin. Ularning ijrosiga shaxsiy teginishlar, dinamika va hissiy chuqurlik qo'shilishi ularning ijrosini noyob va ijodiy qilishi mumkin.

5. Improvizatsiya: O'z qo'shiqlarini turli musiqiy uslublar, ritmlar va ohanglarga moslashtira oladigan va o'z qo'shiqlarini moslashtira oladigan talabalar estrada qo'shiqchiligida yuqori darajadagi ijdokkorlikni namoyon etadilar.

6. Qo'shiq yozish: O'z qo'shiqlarini yoza oladigan va bastalagan o'quvchilar estrada musiqasida yuqori darajadagi ijdokkorlikni namoyish etadilar. Bu ularning nafaqat qo'shiq aytish, balki original va innovatsion musiqa yaratish qobiliyatini ham ko'rsatadi.

Talabalarni ovozi ushbu jihatlarni o'rganishga va sinab ko'rishga undash ularning estrada qo'shiqchiligidagi ijdokkorligini oshirishga yordam beradi. Ularga o'zlarining individualligini namoyish etish va badiiy qarashlarini ifodalash imkoniyatini berish ularning janrdagi ovozi ijdodini yanada oshirishi mumkin.

Estrada xonandaligida talabalar ovozi kreativligi muhim bir faktordir. Kreativlik, estrada xonandalari uchun o'z munosabatlarini ifodalash, mazmunlarni yaratish, yangi qo'shiqlar va mexnatlarni taklif qilish va ijrochilikni qiziqishini oshirish bo'yicha muhimdir.

Kreativlikning xonalarizga olib kelishi ko'p yo'qligi, uning qimmatli qobiliyat talab etishi va istiqbolli insonlarning o'zlarini ifoda qilishlariga erishishi bilan bog'liq. Kreativlik umuman o'zgarishlarni, boshqaruvsiz joylarni, yaratuvchanlikni va novatorlikni qo'llab-quvvatlaydi. Kreativlik, estrada xonandalari uchun fikr-o'rganishni, konsertlarda o'zlarini ifoda qilishni, tarz va muzikaga ijodiylikni hamda boshqa xonandalar bilan ajralmaganlik va diqqatni jalb qilishni o'z ichiga oladi. Kreativlik, xonandalar uchun muborak bo'lgan afzalliklardir, maktabga borishdan beri o'zlarini ifodalash, boshqa insonlar bilan aloqada bo'lish va o'zlariga jalb qilishning qo'llanilmasi bilan bog'liqdir.

Kreativligi oshirish talabalarga umumiy ravishda o'zgarishlarni qo'llaydigan o'zaro munosabatlarni va hamkorlik ko'rsatadigan o'rganishni talab qiladi. Kreativligi oshirish uchun talabalar xorijda va o'zbekistonda ta'lim olish, muzikaga va boshqa san'at turlariga qiziqishni muvaffaqiyatga erishishga imkon beradi.

Bundan tashqari, talabalar ovozi kreativligi xonandalar uchun tarz va muzika tarkibi yaratishda ham muhimdir. Xonandalar ovoziga kreativlik qo'shish, yangi tarkiblar va stilni ishlab chiqish, taronalar va shaxsiylikka to'siqni kuchaytirish uchun talabalar ovozi kreativ ko'nikmalari muhimdir. Estrada xonandaligida talabalar ovozi kreativligi, xonandalarning ijrochi xonalarga ega bo'lishi va o'zlarini ifodalash, mazmunlarni yaratish va tarzlarini kibratishga yordam beradi. Kreativlik, talabalar ovozi xonandalarning tashkilotlarida muvaffaqiyatga erishish va o'zgarishlarga o'rin berishda muhim bir qobiliyat sifatida ko'rinadi.

Estrada qo'shiqchiligida ovozli ijodkorlik haqida gap ketganda, o'g'il va qizlarning o'ziga xos fazilatlari va kuchli tomonlari bor, bu ularning individualligi va ijodiga yordam beradi. Bu erda ikkalasi uchun ham e'tiborga olinadigan ba'zi jihatlar mavjud:

O'g'il bolalar:

1. Ovoz diapazoni: O'g'il bolalarda ko'pincha ovoz diapazoni pastroq bo'ladi, bu ularning qo'shiqlariga boylik va chuqurlik olib kelishi mumkin. Ular turli registrlarni o'rganishi va ijodiy qobiliyatlarini namoyish qilish uchun pastki notalar bilan tajriba o'tkazishi mumkin.

1. Quvvat va proyeksiya: O'g'il bolalar o'z ovozlari prognoz qilish va kuchli ijro etish qobiliyatiga ega. Ular bu kuchdan his-tuyg'ularini etkazish va tomoshabinlarni o'ziga xos ijodiy yo'l bilan jalb qilish uchun foydalanishlari mumkin.

2. Vokal texnikasi: O'g'il bolalar o'zlarining qo'shiq uslublariga tekstura va ijodkorlik qo'shish uchun belbog', falsetto va vokal fry kabi turli xil vokal texnikasini sinab ko'rishlari mumkin.

Qizlar:

1. Vokal diapazoni: Qizlar ko'pincha kengroq ovoz diapazoniga ega bo'lib, ularga yuqori notalarga erishish va o'zlarining ko'p qirraliligini namoyish qilish imkonini beradi. Ular o'zlarining yuqori registrlarini o'rganishlari va turli xil ovoz ranglarini sinab ko'rishlari mumkin.

2. Chaqqonlik va moslashuvchanlik: Qizlarning ovozida tabiiy chaqqonlik bor, bu ularga yugurish, riff va melismatik o'tishlarni osonlik bilan bajarishga imkon beradi. Bu moslashuvchanlik ularning qo'shiq aytishiga ijodiy jo'shqinlik qo'shishi mumkin.

3. Ifodalilik va tuyg'u: Qizlar ko'pincha qo'shiq aytish orqali his-tuyg'ularini ifoda etishda ustunlik qiladilar. Ular o'z chiqishlarida o'ziga xos sezgirlik va zaiflikni keltirib, qo'shiq xabarini etkazishda o'z ijodkorliklarini namoyish etishlari mumkin.

Shuni e'tiborga olish kerakki, bu xususiyatlar umumlashma bo'lib, individual ovozlarda juda farq qilishi mumkin. O'g'il bolalar ham, qizlar ham o'ziga xos vokal sifatlari, shaxsiy talqini, qo'shiq tanlashi va badiiy ifodasi orqali estrada qo'shiqchiligida ijodkorlik ko'rsatishi mumkin. Talabalarni o'z shaxsiylikini qabul qilishga va o'z ijodiy instinktlarini o'rganishga undash estrada qo'shiqchiligi olamida hayajonli va rang-barang chiqishlarga olib kelishi mumkin.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Тагильцева Н. Г. Эстетическое восприятие музыкального искусства и самосознание ребенка: монография. – Екатеринбург, 2008. – 101 с.
2. Эстрадное вокальное мастерство. – URL: <https://www.youtube.com/watch?v=genQmXGHUFE>
3. Емельянов В. В. Развитие голоса. Координация и тренинг. – М.: Лань, 2015. 176 с.
4. Бавыкова Т.В. Техника голосообразования будущих эстрадных певцов, М: 2020 – С. 45-52.
5. Дрожжина Н. В. К вопросу методологии эстрадно-вокальной педагогики / Вестник ХДАДМ, 2018 – С. 28-30.
6. Kharatova Shakhlo “USE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS” Science and Education ISSUE 3, March 2022;
7. Цыкова В.Ю. Развитие чувства ритма / Теоретические и практические аспекты образования, 2018 – С. 158-163;